

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
“NAXÇIVAN” UNİVERSİTETİ
FƏNN SİLLABUSU

Təsdiq edirəm: _____ **X.M.Əliyeva**

Tarix: 10 fevral 2022

Fənnin təsviri	Fənn (adı, krediti)	Təfsirə 4 kredit
	Fakültə	Xarici Dillər
	İxtisas	Dinşünaslıq 050202
	Səviyyə (bakalavriat, magistratura)	Bakalavriat
	Kurs	II
	Semestr	Yaz, 2021-2022 – ci tədris ili
	Təlimçi	Məmmədli Nərgiz Əsgər qızı
	e-mail	nargismmdl@gmail.com
	Telefon	0503784404
	Dərs günləri və saatları	I gün II saat, V gün III saat
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Baza/ Seçmə	Baza	
Tələb olunan dərsliklər və dərs materialları	<ol style="list-style-type: none">1. Ömər Aslan, “Təfsir Üsulu”, Bakı, 2008.2. Dr. Mehman İsmayılov, “Təfsir Üsulu və Tarixi”, Bakı, 2011.3. Ramiz Məmmədov, Abdurrəhman Nuruyev, “Təfsir Elmi”, Bakı 2016.	
İstifadə ediləcək web səhifələr	https://islamansiklopedisi.org.tr/	
Fənnin xülasəsi	Fənnin tədrisi zamanı Quranın əsas mövzuları və Quran elmləri, müxtəlif təfsir metodları, təfsir cərəyanları, təfsir mənbələri və növlərini təhlil etmə bacarığı aşılanır.	
Fənnin məqsədləri	Fənnin məqsədi, təfsirin meydana çıxması və tədvininin, təfsir metodları, mənbələri, növləri və təfsir cərəyanlarının tədqiqi və öyrənilməsi; Quran elmləri haqqında tələbələrdə ümumi təsəvvür formalaşdırmaqdır.	
Öyrənmə nəticələri	Kursun sonunda tələbələr bilməlidir: <ol style="list-style-type: none">1. Quranın tarix səhnəsinə çıxışı, Quran nazil olmadan əvvəlki Ərəbistan yarımadası və Məkkədəki dini, siyasi, iqtisadi və sosial vəziyyət;2. Vəhy və vəhyin mahiyyəti, Qurani-kərimin leksik və terminoloji mənası, Quranın fəsilləri, Quranın əsas mövzuları;3. Əsbabün-nüzul, nəsx, mütesəbeh ayələr, hürufu-müqəttə, qəribul-Quran, Qurandakı müşkil, mücməl və mübhəm ayələr, Quran qissələri, əqsamul-Quran, əmsalul-Quran və s. kimi Quran elmləri;4. Təfsirin meydana çıxması və tədvini, Rəsulullahın, səhabələrin və tabeunun təfsir metodları, təfsirin mənbələri və növləri, müxtəlif təfsir cərəyanları.	
Tədris metodları	Mühazirə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir.
	Qrup müzakirəsi	Tələbələrə fərdi mövzuda təqdimatlar verilir və müzakirəsi aparılır.
	Təcrübi məşğələ	Yeni mövzu əyani vəsaitlərin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah edilməlidir.
	Simulyasiya	Tələbələrə dərslərə aid fərdi laborator işləri verilməli və simulyasiya proqramlarından istifadə edilərək nəticələr qeyd edilməlidir.
	Layihə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir
	Digər	Dərsin tədris zamanı mühazirə və seminar məşğələlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur.
Qiymətləndirmə	Mövzunun mənimlənməsi	Faiz nisbəti (%) və ya bal
	Balların maksimum miqdarı	100 bal

	1. Semestr ərzində toplanmış maksimum bal	50 bal (50%)
	- Dərsə davamiyyətə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Tələbələrin sərbəst işinə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Seminar və laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə maksimum bal	30 bal (30%)
	Qeyd: seminar dərslərində tələbənin jurnalda ən azı 3 (üç qiyməti olduğu halda, ona tədrisin bu növü üzrə ballar hesablanır. Əks təqdirdə tələbəyə bal hesablanmır.	
	2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal	50 bal (50%)
	3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir.	
	- 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F	
	- 51 – 60 - “qənaətbəxş” – E	
	- 61 – 70 – “kafi” – D	
	- 71 – 80 – “yaxşı” – C	
	- 81 – 90 – “çox yaxşı” – B	
	- 91 – 100 – “əla”	
	Cəmi:	100 bal (100%)
Qiymətləndirmə metodları	<p>Tapşırıqlar: Sərbəst iş mövzuları verilir və semestr sonu yoxlanılıb qiymətləndirilir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Təfsir elmi və əsas məfhumları. 2. Vəhyin mahiyyəti, növləri və gəliş şəkilləri. 3. Quran vəhyi və hissələri. 4. Quranın kitaba çevrilmə prosesi. 5. Qiraət növləri və yeddi hərf. 6. Nüzul səbəbləri 7. Nasix-mənsux və möhkəm-mütəşabeh. 8. Huruf-u muqattaa və Quranın ecazkarlığı. 9. Qaribul-Quran, mübhəmlər və müşküllər. 10. Mücməl-mübəyyən, vücuh-nəzair, Quran qissələri və andlar. 11. Məcəzalar, təkrarlar, məsəllər və münasibətul-Quran. 12. Hz. Peyğəmbərin təfsir metodu. 13. Səhabə və tabiunun təfsir metodu. 14. Təfsir növləri. 15. Təfsir cərəyanları. <p>Təqdimat: Slaydlarla hazırlanan mövzular təqdimat şəkilində sunulur və qiymətləndirilir.</p> <p>Kollokvium: Semestr ərzində 3 (üç) dəfə yazılı, şifahi və test şəklində olur və qiymətləndirilir.</p>	
Qaydalar	<p>Davamiyyət: Fənn üzrə ayrılmış bütün saatların 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır.</p> <p>Buraxılmış imtahan və ya tapşırıqlar: Tələbə planlaşdırılan təqdimatda və ya imtahanda iştirak edə bilməyəcəyi təqdirdə əvvəlcədən məlumat verməlidir. Tam sinif iştirakı və təyin olunmuş ev tapşırığını yerinə yetirilməsi gərəklidir. Tədqiqat işlərində, hazırlanmış layihələrdə istifadə olunan mənbələrə istinad verilməlidir. Bununla birlikdə, tələbə tərəfindən təhlil edilmədən, yalnız istinad və sitatlardan ibarət olan hər hansı bir tədqiqat işi qəbul edilə bilməz. Testlər zamanı köçürmə, təyin edilmiş qaydalara tabe olunmadığı təqdirdə tələbə imtahan nəticəsinin ləğv olunması ehtimalı daxil olmaqla cəzalandırılacaqdır. Təqdimatların / layihə sənədlərinin mövzuları fənni tədris edən müəllim tərəfindən əvvəlcədən müəyyənləşdiriləcəkdir. Müəllim ilə əvvəlcədən razılaşdırıldığı təqdirdə digər tələbələrlə əməkdaşlığa icazə verilə bilər.</p>	
Tematik plan		
Həftə	Tarix	Mövzular
		Dərslik / Tapşırıq / Ədəbiyyat

1	21.02.2022	Təfsir elmi və əsas məfhumları Təfsir üsulunun qayəsi. Təfsir üsulunun meydana gəlməsi. Təfsir üsulunun mənbələri. Təvildə axtarılan şərtlər. Təvil və təfsir arasındakı fərqlər. Hərfi tərcümə. Təfsiri və ya mənəvi tərcümə. Tərcümə ilə təfsir arasında fərqlər.	Aslan, s. 15-26. Tapşırıq: Təfsir, təvil, tərcümə və məal arasındakı fərqlərin araşdırılması.
2	28.02.2022	Vəhy Vəhyin tərihi. Vəhyin rabitə mahiyyəti. Vasitəsiz vəhy (ümumi vəhy). Vasitəli vəhy (xüsusi vəhy). Vəhyin gəliş şəkilləri. Peyğəmbərin aldığı vəhylərin növləri.	Aslan, s. 26-37. Tapşırıq: Vəhyin növlərinin və gəliş şəkillərinin öyrənilməsi.
3	07.03.2022	Quran vəhyi. Quran sözünün lüğət mənası. Qurannın termin mənası. Qurani-Kərimin digər adları. Vəhy mələyinin Quranı alması. Qurannın Hz. Peyğəmbərə nazil olması. Qurannın nüzu əsnasında Hz. Peyğəmbərdə müşahidə edilən hallar. Quran vəhyinə aid bəzi terminlər. Qurannın tədricən nazil olmasının hikməti. Ayənin tərihi. İlk və son nazil olan ayələr. Ayələrin tərtibi. Surənin tərihi. Surələrin tərtibi. Surələrin adları. Surələrin Məkki və Mədəni olması. Məkki və Mədəni surələr arasındakı fərqlər.	Aslan, s. 37-56. Tapşırıq: Quran nüzulunun və hissələrinin öyrənilməsi.
4	14.03.2022	Qurannın kitaba çevrilmə prosesi. Yazdırılan Quran mətninin mühafizə edilməsi. Qurannın Hz. Peyğəmbər dövründə kitab kimi cəm edilməməsinin səbəbləri. Qurannın toplanması vəzifəsinin Zeyd ibn Sabitə verilməsi. Quran cəm edilərkən diqqət edilən xüsusiyyətlər. Cəm edilən Mushafın xüsusiyyətləri. Qurannın çoxaldılmasını hazırlayan amillər. Quran nüsxələrinin çoxaldılmasında əsas götürülən prinsiplər. Çoxaldılma əsnasındakı fəaliyyətlər. Çoxaldılan Qurandardan günümüze çatanlar. Qurannın hərəkəlməsi. Qurannın nöqtələnməsi.	Aslan, s. 56-76. Tapşırıq: Cəm edilən ilk Qurannın və çoxaldılan Quran nüsxələrinin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
5	21.03.2022	Qurannın qiraəti. Qiraətlə əlaqədar bəzi terminlər. Qiraətlərin təsbit edilməsi. Səhih qiraətlər. Şəzz qiraətlər. Qiraətlərin fərqli olmasının hikmətləri. Qiraət imamları və raviləri. Qiraətlərin indiki vəziyyəti. Yeddi hərf (Ahruf-u Səba) məfhumu. Yeddi hərf ilə əlaqədar hədislər. Yeddi hərf haqqında önə sürülən mülahizələr.	Aslan, s. 76-92. Tapşırıq: Qiraət növlərinin və yeddi hərf məsələsinin öyrənilməsi.
6	28.03.2022	Quran elmləri və Nüzul səbəbləri. Quran elmlərinin tərihi. "Ulumul-Quran" təbirinin ortaya çıxması. Quran elmlərinin mövzusu. Quran elmlərinin tədvinə. Nüzul səbəbləri (Əsbabun-nüzul) haqqında ümumi məlumat. Əsbabun-nüzul ilə əlaqəli rəvayətlərin səhihlik dərəcəsi. Əsbabun-nüzul rəvayətlərinin birdən çox olması məsələsi. Əsbabun-nüzulun Qurannın anlaşılmasındakı rolu. Əsbabun-nüzul ilə əlaqəli bəzi əsərlər	Aslan, s. 92-103. Tapşırıq: Nüzul səbəbləri barədə rəvayətlərin öyrənilməsi.

7	04.04.2022	Nasix-Mənsux və Möhkəm-Mütəşəbeh. Nasix-mənsux barədə ümumi məlumat. Qurani-Kərimdə nəsx olub olmadığı məsələsi. Nəsxin şərtləri. Nəsxin qisimləri. Nəsx mövzusunda dair bəzi əsərlər. Quranda möhkəm və mütəşəbeh ayələr barədə ümumi məlumat. Mütləq mütəşəbehələr. İzafi mütəşəbehələr. Mütəşəbehələrin Quranda yer almasının hikmətləri. Mütəşəbehət mövzusunda yazılan bəzi əsərlər.	Aslan, s. 103-117. Tapşırıq: Nəsxin şərtləri və mütəşəbehin növlərinin öyrənilməsi.
8	11.04.2022	Huruf-u muqattaa və Quranın ecazkarlığı. Huruf-u muqattaa (müstəqil hərflər) barədə ümumi məlumat. Huruf-u muqattaaın şərh məsələsi. Huruf-u muqattaaın hikməti. Quranın ecazkarlığı barədə ümumi məlumat. Quranın möcüzə olduğuna dair dəlillər. Quranın ecazkar cəhətləri. Quranın ecazkarlığı ilə əlaqəli əsərlər.	Aslan, s. 117-127. Tapşırıq: Huruf-u muqattaa və Quranın ecazkarlığının xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
9	18.04.2022	Qaribul-Quran, mübhəmlər və müşküllər. Qaribul-Quran barədə ümumi məlumat. Qaribul-Quran elminin yaranması. Quranın mübhəmləri barədə ümumi məlumat. Quranda mübhəmlərə yer verilməsinin səbəbləri. Mübhəmlərin izah edilməsi üçün istifadə edilən rəvayətlərin səhihliyi. Quranın müşkülləri barədə ümumi məlumat. İşkalə yol verən səbəblər. Müşküllü həll etmə metodları. Müşküll-Quran mövzusu ilə əlaqədar bəzi əsərlər	Aslan, s. 127-138. Tapşırıq: Qaribul-Quran, mübhəm və müşküllərin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
10	25.04.2022	Mücməl-mübəyyən, Vücu-h-nəzair, Quran qissələri və andları. Mücməl və mübəyyən barədə ümumi məlumat. Mücməlliyin səbəbləri. Mücməlin hökmü. Vücu-h və nəzair barədə ümumi məlumat. Vücu-h və nəzair elminin önəmi. Vücu-h və nəzair haqqında yazılan bəzi əsərləri. Quran qissələri barədə ümumi məlumat. Quran qissələrinin qayəsi. Quran qissələrinin xüsusiyyətləri. Qurani-Kərimdəki andlar barədə ümumi məlumat. Qurandakı andların səbəbləri. “Qəsəm” feilinin inkar ədatı işlənməsi	Aslan, s. 138-148. Tapşırıq: Mücməl-mübəyyən, vücu-h-nəzair, Quran qissələri və andlarının xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
11	02.05.2022	Qurani-Kərimdəki məcazlar, təkrarlar, məsəllər və münasibətul-Quran. Qurani-Kərimdəki məcazlar barədə ümumi məlumat. Quranda məcazi ifadələrin varlığı məsələsi. Qurandakı məcaz növləri. Qurani-Kərimdəki təkrarlar barədə ümumi məlumat. Quranda mövcud olan bəzi təkrarlar. Qurani-Kərimdəki məsəllər barədə ümumi məlumat. Məsəllərin növləri. Ayələr və surələr arasındakı münasibət barədə ümumi məlumat. Münasibətul-Quran elminin tarixi inkişafı.	Aslan, s. 148-158. Tapşırıq: Qurandakı məcazlar, təkrarlar, məsəllər və münasibətul-Quran elminin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
12	09.05.2022	Təfsir tarixi və Hz. Peyğəmbərin təfsir metodu. Təfsirin zəruriliyi. Fərqli təfsirlərə səbəb olan amillər. Hz. Peyğəmbər ilk müfəssir kimi. Hz. Peyğəmbərin təfsir etdiyi ayələrin sayı. Sünnənin təfsirdəki yeri.	Aslan, s. 158-171. Tapşırıq: Hz. Peyğəmbərin təfsir metodunun xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.

13	16.05.2022	Səhabə və tabiun təfsiri. Səhabənin təfsir metodu. Səhabə təfsirinin xüsusiyyətləri. Müfəssir səhabələrdən bəzisi. Tabiunun təfsir üslubu. Təfsir mədrəsələri. Tabiun təfsirinin xüsusiyyətləri. Təfsirlərin yazılması. Tədvin dövrünün ilk müfəssirləri.	Aslan, s. 171-182. Təpşırıq: Səhabə və tabiunun təfsir metodunun xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
14	23.05.2022	Təfsir növləri və Məzhəbi təfsir cərəyanı. Rəvayət təfsirinin tərfi və mənbələri. Zəif cəhətləri. Bəzi rəvayət təfsirləri. Dirayət təfsirinin tərif və mənbələri. Dirayət təfsirinin caiz olub olmaması məsələsi. Bəzi dirayət təfsirləri. Mötəzili təfsirlər. Şiə təfsirləri. Xarici təfsirlər.	Aslan, s. 182-193. Təpşırıq: Təfsir növləri və onların xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.
15	30.05.2022	Təfsir cərəyanları və Quran tərcümələri. İctimai təfsir cərəyanları. Elmi təfsir cərəyanı. İşari/Təsəvvüfi təfsir cərəyanı. Fiqhi təfsir cərəyanı. Klassik modernist təfsir. Çağdaş modernist təfsir. Azərbaycan dilinə olan bəzi Quran tərcümə və təfsirləri.	Aslan, s. 193-206. Təpşırıq: Təfsir cərəyanları və onların xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.

Nö	Məşğələlərin adı	Saat müəhazirə	Tarix	Qeyd
1	Təfsirə giriş	2	18.02.2022	
2	Təfsir elmi və əsas məfhumları	2	25.02.2022	
3	Vəhy	2	04.03.2022	
4	Quran vəhyi	2	11.03.2022	
5	Quranın kitaba çevrilmə prosesi	2	18.03.2022	
6	Quranın qiraəti	2	25.03.2022	
7	Quran elmləri və Nüzul səbəbləri	2	01.04.2022	
8	Nasix-Mənsux və Möhkəm-Mütəşəbeh	2	08.04.2022	
9	Huruf-u muqattaa və Quranın ecazkarlığı	2	15.04.2022	
10	Qaribul-Quran, mübhəmlər və müşküllər	2	22.04.2022	
11	Mücməl-mübəyyən, Vücuə-nəzair, Quran qissələri və andları	2	29.04.2022	
12	Qurani-Kərimdəki məcazlar, təkrarlar, məsəllər və münasibətul-Quran	2	06.05.2022	
13	Təfsir tarixi və hz. Peyğəmbərin təfsir metodu	2	13.05.2022	
14	Səhabə və tabiun təfsiri	2	20.05.2022	
15	Təfsir növləri, Təfsir cərəyanları və Quran tərcümələri	2	27.05.2022	

Fənn müəllimi:

N.Ə.Məmmədli